

УДК 338.242.2

Гринюк І.М., аспірант кафедри обліку і аудиту, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

АНАЛІЗ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ КОШТАМИ

В статті проаналізовано основні моделі управління грошовими коштами, які найчастіше наводяться в фінансових дисциплінах. Також, на умовному прикладі коротко наведено основні етапи процесу аналізу грошових потоків з метою ефективного управління ними, які включають аналіз та визначення мінімальної суми вихідних грошових потоків, аналіз та коригування вхідних грошових потоків, аналіз та розподіл залишку грошових коштів на кінець періоду, прийняття рішення щодо оптимізації грошових потоків.

Ключові слова: управління, грошові кошти, управління грошовими коштами.

Рис. 2, Табл. 1, Літ. 13.

Гринюк І.Н.

АНАЛИЗ ПРОЦЕССА УПРАВЛЕНИЯ ДЕНЕЖНЫМИ СРЕДСТВАМИ

В статье проанализированы основные модели управления денежными средствами, которые чаще всего приводятся в финансовых дисциплинах. Также, на условном примере коротко приведены основные этапы процесса анализа денежных потоков с целью эффективного управления ими, включающие анализ и определение минимальной суммы исходящих денежных потоков, анализ и корректировка входящих денежных потоков, анализ и распределение остатка денежных средств на конец периода, принятие решения по оптимизации денежных потоков.

Ключевые слова: управление, денежные средства, управление денежными средствами.

Hryniuk I.

ANALYSIS OF THE PROCESS OF CASH MANAGEMENT

The article analyzes the main models of cash management, which are often presented into financial disciplines. Also, at the conditional example is briefly outlines the main stages of the cash flow analysis process in order to effectively manage them, which include analyzing and determining of the minimum level of cash outflows, analyzing and adjusting cash inflows, analyzing and allocating of funds at the end of the period, make the decision to cash flow optimization.

Key words: management, cash, cash management.

Постановка проблеми. Ефективне управління грошовими коштами є одним із основних напрямів процесу управління підприємством, адже їх нестача приведе до втрати платоспроможності, і як наслідок, банкрутства, а їх надлишок не приносить додаткових економічних вигод підприємству. Саме тому управління грошовими коштами має бути центральним питанням у роботі менеджерів підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання управління грошовими коштами та процес його моделювання пройшов довгий шлях становлення і розвитку та розглянутий в працях багатьох науковців. Найбільш значний внесок у теорію управління зробили такі визначні науковці, як М. Міллер і Д. Опп [1], У. Баумоль [2] та Б.Стоун [4]. Також дане питання досліджували ряд сучасних вітчизняних науковців, зокрема Бондаренко О. [7], Моїсєєва О. [3], Біндасова Ю. О. [10], та ряд інших, проте, більшість із них у своїх працях опираються та використовують моделі, вищенаведених науковців, не розробляючи власних. Серед закордонних науковців даному питанню присвятили

праці Мередіт Вуд [11], Мартін Стевенс та Шломо Крамер [12] та інші, які визначають власні етапи даного процесу.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає в аналізі існуючих підходів щодо управління грошовими коштами та обґрунтування основних кроків аналізу. Завдання статті полягає в покроковому моделюванні процесу аналізу грошових потоків з метою прийняття управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу. Управління грошовими коштами є надзвичайно важливим елементом господарської діяльності підприємства, адже від грошових потоків залежить рівень платоспроможності підприємства і, як наслідок, його конкурентоздатність.

Грошові кошти взаємопов'язані як із заборгованістю підприємства перед його кредиторами, так і з заборгованістю дебіторів перед підприємством. Суть даних взаємозв'язків полягає в можливості погашати підприємством свої зобов'язання грошовими коштами, отриманими від погашення покупцями зобов'язань перед підприємством (рис. 1). Саме тому, в процесі управління грошовими коштами потрібно особливу увагу приділяти їх використанню та формуванню в процесі господарської діяльності, так як саме дані показники є основою для формування платоспроможності підприємства.

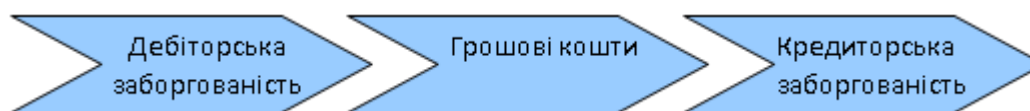


Рис. 1. Взаємозв'язок грошових коштів та дебіторської і кредиторської заборгованостей

Джерело: розроблено автором

Управління грошовими коштами – це процес, який включає в себе отримання, накопичення і витрачання грошових коштів. Його мета полягає в управлінні залишками грошових коштів підприємства таким чином, щоб максимізувати доступність грошових коштів, які не інвестовані в основний капітал або товарно-матеріальні запаси і зробити це таким чином, щоб уникнути ризику неплатоспроможності.

У певному сенсі, управління грошовими коштами є найбільш важливим завданням бізнес-менеджерів. Якщо в будь-який момент компанія не може погасити свої зобов'язання через відсутність грошових коштів компанія є неплатоспроможною. Неплатоспроможність є основною причиною банкрутства підприємств. Очевидно, що перспектива такого наслідку має змусити керівників компанії управляти грошовими коштами з обережністю. Крім того, ефективне управління грошовими коштами означає більше, ніж просто запобігання банкрутства. Це підвищує рентабельність і знижує ризики, які притаманні бізнесу.

Управління грошовими коштами особливо важливе для нових і зростаючих підприємств. Потік грошових коштів може бути проблемою, навіть якщо підприємство має безліч клієнтів, пропонує продукти кращі, ніж запропоновані конкурентами, і має бездоганну репутацію в своїй галузі. Компанії, які страждають від проблем відтоку готівки не мають запасу міцності в разі непередбачених витрат. Вони також можуть зазнавати труднощів у пошуку коштів для інновацій або розширення. Не менш важливим за сучасних умов глобалізації та комп'ютеризації є те, що поганий рух грошових коштів ускладнює найм і утримувати кваліфікованих та перспективних працівників.

Шляхом накопичення достатньої кількості грошових коштів, підприємство може задовольнити повсякденні потреби бізнесу і уникнути виникнення боргів. Після первинного формування грошових коштів на підприємстві їх подальше надходження залежить від платоспроможності дебіторів.

Управління грошовими коштами полягає у визначенні такого залишку грошових коштів на підприємстві, якого було б достатньо у поточному періоді для погашення усіх своїх зобов'язань до наступного надходження грошей на рахунок. Адже підприємство не може витратити більше грошових коштів, ніж воно отримало в якості оплати та утримує на балансі. Без забезпечення достатньої кількості коштів для задоволення своїх потреб, підприємству буде важко вести нормальний операційний цикл: погашати зобов'язання, купувати сировину та інші матеріали, платити своїм співробітникам, не кажучи вже про здійснення інвестицій.

Навіть якщо компанія отримує прибуток, збільшуючи дохід, пропорційно збільшуються і витрати. Грошові потоки компанії тісно пов'язані з операційною або бізнесовою діяльністю, інвестиційною діяльністю (наприклад, покупкою або продажем обладнання), а також фінансовою діяльністю (наприклад, залученням позикових коштів, фінансуванням пайової участі або погашенням такого фінансування). На управління грошовими коштами впливають інші статті: дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість та запаси. Якщо підприємство відвантажило товар без з'ясування платоспроможності своїх клієнтів, не стежило за запізненням платежів, що призвело до уповільнення і зменшення припливу грошових коштів, тим самим це збільшило кількість неоплачених рахунків. Саме тому надзвичайно важливо розробити кредитну політику і стежити за запізненням платежів. З іншого боку, коли мова йде про кредиторську заборгованість, з метою ефективного управління грошовими коштами доцільніше платити постачальникам пізніше. Крім того, важливо не вкладати надто багато готівки в товарно-матеріальні запаси, проте забезпечити достатню кількість запасів для безпосередніх потреб бізнесу. Якщо підприємство утримує значну кількість грошових коштів на поточному рахунку воно втрачає можливість інвестування та отримання додаткового доходу. З іншого боку, якщо підприємство не має достатнього запасу готівки, йому доведеться позичати гроші, і платити відсотки, або продати свої ліквідні активи.

Процес управління грошовими коштами досить складний. На даний час існує ряд моделей, розроблених з метою оптимізації цього процесу. В економічній літературі часто використовуються моделі У. Баумоля та Міллера-Орра для визначення оптимального залишку грошових коштів і оптимізації розрахунків. Проте, модель У. Баумоля [2] використовується з метою визначення оптимального залишку грошових коштів, залишаючи поза увагою решту грошових коштів, якими володіє підприємство. На нашу думку найбільш чітко потребу у грошових коштах охарактеризували М. Міллер і Д. Опп у своїй моделі управління грошовими коштами. Відповідно до моделі управління грошовими коштами М. Міллер і Д. Опп [1] грошові потоки підприємства рухаються між двома межами – верхньою і нижньою. Коли залишки грошових коштів підприємства сягають верхньої межі воно в змозі вільно інвестувати їх без будь якого ризику для бізнесу. Проте, якщо кількість грошових коштів підприємства знижується до нижньої межі підприємству необхідно залучати кошти (інкасація дебіторської заборгованості, продаж активів тощо). Дана модель вірно відображає межі грошових потоків, проте вона не задовольняє потреб управлінського персоналу підприємства. Для підприємств з активною діловою позицією, процес аналізу щоденних потоків є надто трудомістким. Нечасто у економічній літературі використовується модель Б. Стоуна [4]. Дана модель

доповнює модель Міллера-Орра і заснована на прогнозах руху грошових коштів на найближче майбутнє. Вважається, що розглянутий механізм управління грошовими потоками є досить ефективним, а його реалізація дозволить підтримувати фінансовий баланс підприємства в процесі його виробничо-господарської діяльності, підвищити ступінь фінансової та виробничої гнучкості. [3] Також уваги заслуговує імітаційне моделювання за методом Монте-Карло. Дана модель використовується для визначення цільового залишку (на основі очікуваного обсягу реалізації робляться прогнози майбутніх грошових потоків). [6]

Більшість вітчизняних науковців у своїх працях опираються на розглянуті вище моделі, які можна вважати класичними. Для планування грошових коштів застосовують загальні вимоги управління фінансами, тобто підтримка базового запасу коштів для виконання поточних розрахунків, утримання коштів для покриття непередбачених витрат, підтримка певної величини вільних грошових коштів. Саме тому деякі науковці вважають, що для управління грошовими коштами можна застосовувати моделі управління запасами, тобто ті, які дозволяють оптимізувати величину грошових коштів. [5].

В останні роки даній проблемі присвячена незначна кількість досліджень.

У своїй праці Біндасова Ю.О. [10] пропонує чотири етапну модель управління грошовим коштами, яку вчена формує на основі опрацювання посібників з фінансового менеджменту за редакцією Бланка І.О. та Подерьогіна А.М., в основу якої покладено планування та прогнозування грошових потоків. Проте, наведена методика управління залишає поза увагою резервування грошових коштів на випадок непередбачуваних витрат, тим самим не зможе забезпечити усіх потреб бізнесу.

На нашу думку найбільш ґрунтовно дане питання досліджено Бондаренко О.С. Вчена описала методику управління грошовими коштами у такій послідовності: 1. аналіз грошових потоків підприємства; 2. планування вхідних і вихідних грошових потоків; 3. обґрунтування величини залишків грошових коштів; 4. забезпечення раціонального використання тимчасово вільних грошових коштів або раціонального перетворення поточних фінансових інвестицій; 5. побудова ефективної системи контролю за грошовими коштами та поточними фінансовими інвестиціями. [7]

Аспекти управління грошовими коштами та їх потоками розкрито і в працях сучасних закордонних науковців. Зокрема, Мередіт Вуд [11] управління грошовими коштами визначає через 6 етапів: розуміння процесу управління грошовими коштами; аналіз грошових потоків; розробка бюджету грошових потоків; визначення шляхів покращення грошових потоків; «закриття щілин»; інвестування грошових коштів. Слід зазначити, що у закордонній практиці будь який процес управління рекомендують розпочинати з розуміння процесу управління об'єктом, його переваг та недоліків. Адже без розуміння потреби у здійсненні управління об'єктом, будь які дії менеджерів не увінчаються успіхом. Фінансові аналітики компанії «Fundbox», зокрема Мартін Стевенс та Шломо Крамер [12] при управлінні грошовими коштами рекомендують приділяти увагу наступним моментам: розробленню прогнозу грошових потоків; зборі прострочених боргів; заохоченні клієнтів платити авансом; піднятті цін; знешкодженні непридатних до використання запасів. Як видно представники провідної аутсорсингової компанії акцентують увагу на фінансових аспектах.

Процесу управління грошовими потоками здійснюється в 4 етапи (рис. 2).

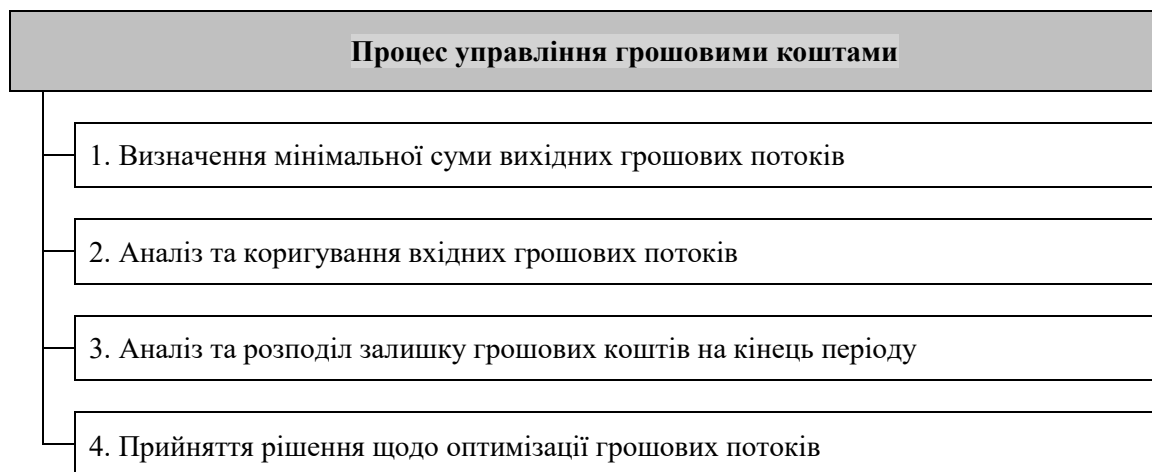


Рис. 2. Етапи управління грошовими коштами

Джерело: розроблено автором

На першому етапі доцільно створити модель одного платіжного періоду. Говорячи про управління грошовими потоками та їх оптимізацію потрібно конструктивно в усіх суттєвих аспектах розробити платіжний календар та графік погашення заборгованості відповідно до кредитної політики. Ми рекомендуємо на їх основі розробити графік грошових потоків на рік в розрізі місяців ще до початку цього року. Також доцільно здійснювати прогноз грошових потоків на наступний за поточним рік. Саме на основі прогнозних даних можна побачити картину майбутньої платоспроможності підприємства та прийняти рішення з метою регулювання грошових потоків та забезпечення платоспроможності підприємства. Основною для моделювання взято розрахунковий період в 1 місяць. Для ефективного управління та точності розрахованих показників необхідно розробити платіжний календар.

Щомісячно підприємство здійснює ряд витрачань грошових коштів з метою погашення кредиторської заборгованості:

- утримання персоналу (виплата заробітної плати працівникам, сплата нарахованого на фонд оплати праці єдиного соціального внеску, сплата утриманого з заробітної плати працівників податку з доходів фізичних осіб, сплата військового збору тощо);
- податкове навантаження (аванси та сплата загальнодержавних і місцевих податків);
- обслуговування виробництва (аванси за комунальними платежами (газ, світло, водопостачання, водовідведення ін.) і, інші послуги (послуги інтернет-провайдера, телефонної компанії, обслуговування програмного забезпечення, послуги охоронної компанії ін.);
- забезпечення виробничого процесу (закупівля сировини та матеріалів, ремонти та придбання обладнання тощо);
- погашення інших видів зобов'язань.

У математичному виразі мінімальна потреба в грошових коштах виглядатиме як сума грошових коштів за кожним видом витрачання.

$$y_{\min} = \sum_{i=1}^n (x_1 + \dots + x_n) \quad (1)$$

де, x_1, \dots, x_n – платежі, обов'язкові для здійснення в період, що аналізується, відповідно до платіжного календаря.

Говорячи про управління грошовими коштами важливу увагу слід приділити їх залишкам і резерву. Існує ряд чинників на які керівництво суб'єкта господарювання не може вплинути. До них можна віднести природні катаклізми, політичні умови та не прогнозовані соціальні та економічні фактори тощо. У разі настання непередбачуваної ситуації, яка потребуватиме негайного витрачання значної кількості грошей, підприємство буде змушене розшукувати додаткові джерела поповнення грошових коштів. При неможливості негайно повернути власні грошові кошти, які перебувають у інших осіб, підприємство змушене взяти кредит, а це ще додаткові витрати грошових коштів на сплату відсотків по договору та банківські послуги. Саме тому, завжди необхідно утримувати на поточному рахунку певну суму грошових коштів та формувати резерви. Згідно із чинним законодавством України обов'язкові резерви грошових коштів повинні створювати лише банки. Проте, резерви грошових коштів доцільні і для підприємств різних галузей економіки. Саме тому, доцільно за прикладом формування резервного капіталу формувати і резерв грошових коштів. Його розмір підприємство може визначати самостійно виходячи із свого попереднього досвіду. Наприклад, кожного місяця відраховувати до резерву грошових коштів відсоток від залишку на кінець місяця (10 %, 20 %). Основними відмінностями резерву грошових коштів від резервного капіталу є те, що він не має граничної межі і його можна створювати доки це доцільно для підприємства чи постійно, витрачаючи грошові кошти на потреби підприємства і знову формуючи його. Коли резерв грошових коштів становитиме досить значну суму, частину з цих коштів може бути використана з метою інвестування, виплати додаткової винагороди працівників, оновлення основних засобів, розширення виробничих потужностей ін. І, що найважливіше, він формується не від чистого прибутку підприємства, нарахованого у звітному періоді, а одразу за рахунок наявних грошових коштів, тобто цей резерв має під собою чітко виражену суму матеріальних благ. Наявність резервних коштів не означає, що залишок коштів на поточному рахунку має бути близьким до нуля. Підприємство здійснюючи господарську діяльність зберігає грошові кошти на рахунок відповідно до їх надходження і витрачання.

Резерв грошових коштів рекомендовано створювати у межах певного відсотка від базового залишку чи потреби підприємства:

$$R = y_a \times \% \quad (3)$$

де, y_a - базовий залишок грошових коштів, визначений підприємством;

% – розмір відсоткової ставки для формування резерву.

Базовий залишок грошових коштів визначається підприємством самостійно. В якості базової суми може бути прийнято: залишок на кінець року, середньозважений річний залишок; мінімальна сума щомісячних платежів чи інша сума, яку менеджери підприємства вважатимуть доцільною та економічно обґрунтованою.

Тобто, мінімальна місячна потреба в грошових коштах виглядатиме наступним чином:

$$y_{\min} = \sum_{i=1}^n (x_i + \dots + x_n) + R \quad (1)$$

На другому етапі, задля можливості вчасно погашати свої зобов'язання та наявності в продовж місяця достатньої кількості грошових коштів особливу увагу слід приділити їх надходженню. Саме тому потрібно вивчати план погашення заборгованості дебіторами, критично оцінювати надійність дебітора та ймовірність надходження платежу [13]. Адже саме від величини надходжень буде залежати платоспроможність підприємства в цьому місяці та залишок грошових коштів у наступному, а також розмір сформованого резерву грошових коштів. Слід зазначити, що надходження грошових коштів від дебіторів не мають бути меншими за суму мінімальних витрачачь підприємства, адже в протилежному випадку це свідчатиме про неефективну роботу менеджерів.

Отже, впродовж місяця на рахунках в банку рух грошових коштів повинен відповідати наступній моделі:

$$y_e = y_0 + \left(\sum_{i=1}^n z_i + \sum_{i=1}^n z_i \right) - y_{\min} \quad (2)$$

де, y_k – залишок грошових коштів на кінець періоду (місяця);

y_0 – початковий залишок на банківських рахунках підприємства;

z_i, z_i – очікуване та неочікуване надходження грошових коштів за період;

На третьому етапі, визначивши мінімальну потребу в грошових коштах (x) та приблизне надходження грошових коштів (z) можна здійснити прогноз залишків грошових коштів на майбутні періоди, його платоспроможність та розглянути можливість капіталовкладень та інвестування. Аналізуючи залишок грошових можна оцінити рівень вільних грошових коштів та можливості їх використання. Якщо рівень грошових коштів на поточному рахунку підприємства достатньо високий, у підприємства немає зобов'язань, які потребують негайної сплати (настання граничного терміну погашення кредиторської заборгованості, сплата податків) чи таких, погашення яких зараз зменшить можливі грошові втрати в майбутньому (погашення банківських кредитів), дані кошти можуть бути використані для інвестиційної чи фінансової діяльності підприємства (ремонт, реконструкція, модернізація, заміна чи придбання основних засобів, оголошення додаткових виплат учасникам, розширення виробництва). Важливим моментом розподілу залишку грошових коштів на кінець періоду є процес інвестування вільних надлишкових грошових коштів з метою отримання доходу та надходження додаткових грошових коштів. Так як короткострокові інвестиції є частиною вхідних та вихідних грошових потоків підприємства, формуються та погашаються, здебільшого, грошовими коштами їх управління є складовою управління грошовими коштами.

На думку Мартиненко В.П. [8] та його колег процес управління фінансовими інвестиціями вирішує наступні завдання: забезпечення надійності вкладень; підвищення доходності інвестицій; збільшення ринкової вартості вкладень; забезпечення ліквідності фінансових інвестицій [8]. Терещенко О.О. [9] вважає, що управління поточними фінансовими вкладеннями слід узгоджувати із політикою оптимізації залишків грошових коштів на банківських рахунках та формування резервів ліквідності. З метою

управління поточними фінансовими вкладеннями використовують моделі управління вільними залишками грошових коштів на поточних рахунках: модель Баумоля та модель Міллера-Орра. Згідно з цими моделями рішення щодо обсягів та кількості операцій у рамках поточних інвестицій слід приймати, враховуючи такі чинники: прогнозовані доходи від поточних фінансових інвестицій; накладні витрати, пов'язані із здійсненням інвестицій і дезінвестицій; величину втрачених доходів у разі зберігання залишків коштів на рахунку в банку (за відсутності інвестицій). [9]

Процес інвестування є індивідуальним. Він залежить від величини вільних грошових коштів підприємства, потреб галузі, професійних рішень управлінського персоналу підприємства. Ряд економістів вважають що усі вільні кошти необхідно інвестувати (розміщувати на депозитах чи вкладати в цінні папери). Проте, впродовж терміну інвестування грошових коштів може настати ситуація, яка потребувати негайного значного вливання грошових коштів (аварія на виробництві, природна стихія тощо). Преш ніж розмістити кошти доцільно порівняти вигоди від їх розміщення і витрати при достроковому припиненні депозитного договору і погашення цінних паперів.

Четвертим етапом моделі є прийняття рішення щодо оптимізації грошових потоків. Шляхами оптимізації можуть виступати: зміна та посилення кредитної політики, підвищення цін, розширення ринків збуту, зміна контрагентів (пошук більш надійних покупців та постачальників із нижчими цінами та лояльнішою кредитною політикою), залучення додаткових коштів у процес господарської діяльності підприємства, інкасація боргових документів, емісія цінних паперів тощо. Також, слід приділити увагу захисту резерву грошових коштів від інфляційних процесів, шляхом пошуку найкращих умов зберігання цих коштів. Для прикладу, ці кошти повинні утримуватись на окремому рахунку, як у гривні, так і у швидкоконвертованій іноземній валюті (долар США, євро, фунт стерлінгів тощо) або на депозитних рахунках до запитання.

Розглянемо дані етапи на умовному прикладі. Підприємство «А» здійснює діяльність за умов сталого виробництва, ланцюг поставок налагоджено (поставка здійснюється раз у місяць), реалізація здійснюється на умовах підписаних договорів.

Таблиця 1

Оборотно-сальдова відомість підприємства «А» за місяць

Рахунок	Сальдо на початок		Обороти		Сальдо на кінець	
	Д-т	К-т	Д-т	К-т	Д-т	К-т
...
311	56 592,00		66 000,00	15 227,02	107 364,98	
361	50 000,00		25 000,00	66 000,00	9 000,00	
371	0,00		2 400,00	0,00	2 400,00	
631		8 000,00	0,00	24 000,00		32 000,00
641/ВЗ*		0,00	578,40	578,40		0,00
641/ПДВ		0,00	1 660,22	1 660,22		0,00
641/ПДФО		0,00	2 800,00	2 800,00		0,00
651		0,00	1 616,00	1 616,00		0,00
661		0,00	10 811,00	10 811,00		0,00
685		0,00	0,00	1 360,00		1 360,00

* ВЗ – військовий збір; ПДВ – податок на додану вартість; ПДФО – податок з доходів фізичних осіб.

Джерело: розроблено автором

Як видно з таблиці 1, сума вихідних потоків за місяць становила 15 227,02 грн. (сплата податків – 6 654,62 грн., виплата заробітної плати – 8 572,40 грн.). Сума нарахованої заробітної плати та податків пов'язаних з нею (відсутності змін у законодавстві та відсутності інфляції) щомісяця майже однакова, тобто близько 12 427,02 грн. (8 572,40 + 1 616,00 + 1 660,22 + 578,40). Сума ж ПДВ залежить від договорів постачання та розмірів закупок. Якщо закупівля сировини здійснюється циклічно в однакових партіях, сума сплати ПДВ буде однаковою. Якщо ж ні, то для визначення мінімальної суми вихідних потоків суму ПДВ доцільно розраховувати методом середньозваженої. Аналогічна ситуація і з податком на прибуток, якщо реалізація здійснюється на основі договорів, розмір прибутку можна прогнозувати, якщо ні – розрахунок здійснюватиметься методом середньозваженої. Слід зазначити, що усі податки сплачуються авансом. Середньомісячний розмір ПДВ для даного підприємства становить 1 756,34 грн., а середньомісячний розмір податку на прибуток становить 2 687,59 грн.

Підприємство «А» у звітному місяці не погасило своїх зобов'язань перед контрагентами (постачальниками сировини, енергоносіїв та послуг зв'язку тощо), хоча отримало рахунки до сплати. За умов сталого виробництва вартість енергоносіїв та комунікаційних послуг щомісячно становить майже однакові суми – 1 360,00 грн. Щодо сировини та матеріалів, вартість однієї поставки становить 8 000,00 грн., тобто підприємство не погашало вартості поставок сировини чотири місяці.

Тож, для підприємства «А» мінімальна сума вихідних грошових потоків (\bar{y}_{\min}) становитиме: 26 230,95 грн. (12 427,02 + 1 756,34 + 2 687,59 + 1 360,00 + 8 000,00). Тобто у поточному місяці підприємство здійснило лише 58% від необхідних вихідних потоків, при наявності грошових коштів на поточному рахунку. Щодо резерву грошових коштів, приймемо його ставку у розмірі 10% від середньомісячного, тобто 2 623,09 грн. Тож, мінімальна місячна потреба в грошових коштах підприємства «А» (y_{\min}) становитиме 28 854,04 грн.

Щодо вхідних потоків, то підприємство отримало 66 000,00 грн. від погашення дебіторської заборгованості за минулий місяць та реалізувало у поточному місяці згідно договору продукцію на суму 25 000,00 грн. Очікуване надходження грошових коштів за період (z_i) становить 25 000,00 грн., відповідно до договору. Сума вхідних потоків задовольняє потреби даного підприємства та не потребує коригування.

Підприємство володіє достатньою кількістю грошових коштів, яку утримує на поточному рахунку в банку (107 364,98 грн.). Непогашеними залишились зобов'язання у сумі 33 360,00 грн. Наявна сума коштів є достатньою для погашення як поточних зобов'язань так і тих, що виникнуть у майбутньому.

Розрахуємо необхідний та фактичний залишок грошових коштів на кінець періоду (y_k) для підприємства «А»:

- необхідний: $y_k = 56 592,00 + 25 000,00 - 28 854,04 = 52 737,96$ грн.

- фактичний: $y_k = 56 592,00 + 66 000,00 - 15 227,02 = 107 364,98$ грн.

Як видно з розрахунків, фактичний залишок грошових коштів значно перевищує необхідний. При даних показниках діяльності, вхідні та вихідні грошові потоки не потребують прийняття управлінських рішень щодо їх оптимізації. Увага менеджерів має бути зосереджена на оптимізації їх залишку, тобто ефективному інвестуванні: здійсненні фінансових інвестицій для отримання додаткового прибутку, розширення виробничих потужностей, придбання активів тощо.

Висновки. Отже, процес управління грошовими коштами є досить складним та багатограним. Він має охоплювати усі без винятку грошові кошти та їх еквіваленти, якими володіє підприємство, а також ті, як належать підприємству, але перебувають у третіх осіб. Основна увага повинна бути зосереджена на вхідних та вихідних грошових потоках, їх контролю та оптимізації їх величини. Достатня кількість розроблених моделей управління грошовими коштами дає можливість менеджерам компанії визначити оптимальну модель для конкретної компанії. Проте недостатньо вивченим залишається питання оптимізації грошових коштів. Подальші дослідження вважаємо доцільним спрямовувати на розробку моделей оптимізації їх обороту та інвестування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Miller and Orr Model of Cash Management [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://finance.mapsofworld.com/corporate-finance/management/miller-orr-model-cash.html>
2. Модель Баумоля [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://discovered.com.ua/glossary/model-baumolya/>
3. Моїсєєва О. Планування та оптимізація грошових потоків в компанії [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/sdu/123.htm
4. Stone V. The use of forecast and smoothing in control-limit models for cash management / Stone V. - Financial management, Spring 1972
5. Моделі планування грошових потоків [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://studme.com.ua/1585101710142/finansy/modeli_planirovaniya_denezhnyh_potokov.htm
6. Имитационное моделирование по методу Монте-Карло [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://studbooks.net/1649015/finansy/model_stouna
7. Бондаренко О.С. Управління оборотними активами підприємств: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Спеціальність 08.04.01 – фінанси, грошовий обіг і кредит / Бондаренко О.С., Київ, 2006
8. Мартиненко В.П. Фінансовий менеджмент: підручник [Електронний ресурс] / В.П. Мартиненко, Н.І. Климаш, К.В. Багацька, І.В. Дем'яненко та ін. за заг. ред. Т.А. Говорушко. – Львів: «Магнолія 2006», 2014. – 344с. - ISBN 978-617-574-100-9 / Режим доступу: http://pidruchniki.com/1791021164652/finansy/upravlinnya_finansovimi_investitsiyami
9. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посібник [Електронний ресурс] / Терещенко О.О. - К.: КНЕУ, 2003. — 554 с. / Режим доступу: <http://buklib.net/books/26072/>
10. Біндасова Ю. О. Теоретичні аспекти формування системи управління грошовими потоками підприємства: [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://eprints.kname.edu.ua/410/1/388-394_Биндасова.pdf
11. Meredith Wood. Cash Flow Management: The Key to Your Business' Vitality [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://blog.fundinggates.com/2012/08/cash-flow-management/>
12. 5 Ways to Get More Cash Flow Out of Your Business [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://blog.fundinggates.com/2013/09/5-ways-to-get-more-cash-flow-out-of-your-business/>
13. Гринюк І.М. Модель управління дебіторською заборгованістю: стаття / І.М. Гринюк // Журнал «Економіка України» - Київ: ТОВ «Наш формат», 2017. - Vol.2(663) - с. 37-48.